

Anderson and Roe

Ediția a doua a Festivalului Majura Duo, un proiect al Asociației Majura Christ, fondată de pianistele Steluța Radu și Viorica Rădoi, s-a deschis cu recitalul duo-ului pianistic Anderson & Roe. Festivalul, la început o completare firească a Concursului Internațional de Duo „Suzana Szörenyi”, devine în fiecare an mai strălucitor - un proiect unic ce aduce pe scenele Ateneului, sălii Auditorium a MNAR (Sala mică a Palatului) și Sălii Radio cele mai bune formații de două piane din țară și din străinătate, alături de duo-uri voce-pian câștigătoare ale concursului din anul precedent.

Nu se putea imagina o deschidere mai glorioasă a Festivalului din acest an! Este suficient să-i vezi pe Greg Anderson și Elizabeth Joy Roe în orice piesă din repertoriul pe care îl largesc permanent cu noi transcripții proprii, ca să realizezi că “cel mai dinamic duo al acestei generații”, cum îi vede San Francisco Classical Voice și “starurile rock ai

muzicii clasice” (Miami Herald) nu sunt simple etichete promoționale, ci o realitate.

Recitalul a început cu *Variațiunile pe o temă de Haydn*, op. 56b de Johannes Brahms. De la primele sunete ale temei a părut că se aude nu un duo, ci un singur pianist de mare clasă. Dincolo de sincronia și virtuozitatea fără cusur, ciclul a avut o construcție impecabilă, în care cețurile nordice din Variațiunea I au contrastat cu vivacitatea Variațiunii a II-a, netezimea Variațiunii a III-a a evoluat natural spre caracterul rezervat și misterios al celei de a IV-a, acordurile rapide din variațiunea a VI-a și cele repetate din următoarea variațiune au sunat ideal - nu s-a decelat nimic greoi, ostentativ sau pompos. Pianissimo-ul Variațiunii a VIII-a (poco presto) și atmosfera discretă, de subestimare voită a primelor măsuri din final, urmată de un mare crescendo au încoronat o arhitectură pe cât de frumoasă, pe atât de captivantă pe planul dramaturgiei muzicale.

După Brahms, cei doi au adresat auditorilor un discurs în antifonie la microfoane, exprimându-și admirația față de pitorescul local și entuziasmul pentru căldura publicului. Pentru cine nu cunoaște stilul *Pops series* al orchestrelor nord-americeane (Statele Unite și Canada) sau pentru publicul mai conservator, spontaneitatea aparentă a discursului poate crește simpatia; pentru cei obișnuiți cu stilul *entertainer*-ilor noului continent, superlativile și clișeele de limbaj par formale și dau impresia de déjà vu. În ambele cazuri, momentul de captatio benevolentiae a publicului pregătește schimbarea de atmosferă și detensionează.

Partea I din *Sacre du printemps*, prezentată în câteva fraze explicative auditoriului, apoi cântată la 4 mâini, pe dinafară, ca de altfel tot recitalul, a fost spectaculoasă, chiar

dacă criticul cârcotaș ar putea găsi infime noduri în papură, ca sonoritatea puțin prea carnală sau mordentul uneori prea răspicat din solo-ul fagotului de la început, la Elizabeth Roe. În schimb, o discretă sacadare care nu se aude la alte ansambluri a făcut ca toată introducerea să nu pară prea păstoasă, ci să se asemene modelului ideal orchestral, cu diferențe timbrale foarte pronunțate. Pianissimo-urile din *Danses des adolescentes*, octavele febrile din *Jeu du rapt*, sunetul poetic, venind parcă din depărtări în *Rondes printanières*, au fost splendide. S-au putut auzi toate adaosurile de la lemne, scrise cu note minuscule în partitura pentru patru mâini și omise de obicei din comoditate, alături de schimbări foarte reușite ale partiturii originale: începutul din *Jeu des deux cités rivales* și *Cortège du sage* au sunat diferit, mult mai masiv și amenințător la partea Secundo (Anderson). Duo-ul este renumit și pentru transcripțiile sale; unele, ca *Dansul săbiilor* de Hacıaturian, sunt deja cântate în lumea întreagă. Am regretat că *Sacre du printemps* a figurat doar cu partea I, dar, cum a spus și Greg Anderson în primul discurs, prioritară a fost varietatea programului.

A urmat aria *Lo, la miezul nopții* din *Bachianas Brasileiras nr. 5*, de Heitor Villa Lobos, transcrisă de cei doi pentru două piane. Elizabeth Roe a anunțat publicul în prealabil că au urmărit redarea unor mirosuri, șoapte, foșnete, zgomote ale insectelor în atmosfera care combină reminiscențe din Bach cu ecouri ale muzicii braziliene. Interpretarea a depășit cele spuse - oricum binevenite, Villa Lobos fiind cântat destul de rar la București.

În următoarea rostire către public, duo-ul a anunțat vânzarea la pauză, în rotunda Ateneului, a unor Cd-uri și partituri ale transcripțiilor lor, care s-au epuizat foarte repede, interpretările pianistilor făcându-le cea mai bună reclamă. Azi, artistul a devenit o instituție în sine, în colaborare strânsă cu casa de impresariat. Duo-ul Anderson&Roe excelează și în acest sens: dincolo de muzica “pură”, cei doi fac clip-uri promoționale pentru pianele Steinway, au rețete culinare proprii pe site - tot în spiritul politicii publicitare actuale a unor institutii muzicale nord-americeane. Chiar și schimbarea costumelor la pauză face parte din strategia de imagine a starurilor pop. M-am întrebat câtă nevoie e de toate acestea, cand performanța artistică în sine e atât de înaltă. În măsura în care totul e asimilabil în postmodernism, într-o vreme când accesibilitatea a devenit un criteriu al succesului (nu spunea oare Kenneth Clark ca unanimitatea caracterizează receptarea capodoperelor?) iar lumea se îndreaptă spre ștergerea granițelor geografice, istorice, socio - culturale, biologice, într-un moment când diversitatea și fluidizarea sunt motto-ul general, abolirea limitelor între clasic și pop a devenit de mult ea însăși o metodă clasică și un idiom popular. Piedestalul artistului îl privește adesea de sus pe cel al compozitorului sau chiar al genului, rămas în umbră. Și totuși, uneori, clinchetul cuvintelor lui Robert Browning, “less is more” se mai face auzit în mintea unor nostalgici ai esențelor.

Libertango al lui Astor Piazzolla transcris de cei doi, cu pian preparat - Elizabeth Roe apăsând cu palmele anumite corzi ale pianului pentru ca sunetele claviaturii lui Greg Anderson să-și schimbe timbrul - a oferit un spectacol în care gesturile, privirile, interacțiunea protagoniștilor au amplificat efectul muzical admirabil.

După pauză, cei doi au cântat la patru mâini aranjamentul propriu al unei selecțiuni de *Patru scene din West Side Story*, repetând în prealabil cu publicul strigătul

“Mambo!”, ceea ce a mărit entuziasmul general. Acesta s-ar fi manifestat oricum, rafalele sonore (oare puțin mai rapide doar la Gustavo Dudamel? în orice caz mult mai clare și mai incisive la pian), ritmurile latino, glissando-urile, vârtejurile, fierberea și exploziile temperamentale aproape egalându-le pe cele din clipul publicitar al duo-ului pentru pianul Steinway Spirio. *Mambo, Tonight, Somewhere* și *America* au fost un superb omagiu adus lui Leonard Bernstein, de la a cărui naștere s-au împlinit în septembrie 100 de ani.

Baletul din opera *Orfeu și Euridice* de Gluck, la patru mâini, a fost un moment de calm înaintea Fanteziei *Carmen* de Bizet la două pian. Transcripția lui Anderson & Roe a sunat mai bine decât la multe orchestre. Claritatea planurilor sonore, diversitatea timbrei, precizia intențiilor, contrastele, izbucnirile, finalul fulminant și perfectă înțelegere dintre cei doi au creat un adevărat regal. Succesul a fost, bineînțeles, imens. Duo-ul a răsplătit publicul cu *Ragtime alla turca* (Mozart s-ar fi amuzat, probabil, și el), apoi cu celebrul *What a Wonderful World* în aranjament propriu și cu *Dansul săbiilor* de Hacıaturian, frenetic și în același timp cu “frâne” pianistice perfecte. Acest fel de a face muzică - aparent fără efort, spontan, adesea cu zâmbetul pe buze - provine, cred, dintr-o atitudine proaspătă față de cele învățate; asimilarea totală și rodarea îndelungă a deprinderilor tehnice permit o poziție eliberată, esențial creativă față de textul și spiritul partiturii. Aproape totul devine posibil, prejudecățile despre repertoriu sau despre comportamentul scenic în muzica clasică nu-și au locul. Se aude ceea ce trebuie, nu există impedimente tehnice sau inhibiții puriste: spontaneitatea în rigoare e o frumoasă moștenire de la Leonard Bernstein, a cărui aură a planat peste întregul concert-spectacol.

Recital de muzică românească pentru duo pianistic

Spre deosebire de concertul de deschidere a festivalului, cu repertoriu eclectic, programul celei de a doua seri - dublu recital, la Sala mică a Palatului, a fost construit pe doi piloni: muzică pentru pian la patru mâini de Dan Dediu, în duo cu Valentina Sandu-Dediu și piese pentru două pian de Livia Teodorescu-Ciocănea, interpretate de compozitoare împreună cu Violetta Ștefănescu.

Concertul-seară de autori s-a desfășurat sub semnul seriozității, fără vreo manevră premeditată de seducție a publicului și fără discursuri explicative. Muzica a fost lăsată să vorbească singură, deși piesele ofereau suficient material de exploatat pe plan verbal și vizual - gestual. Valentina Sandu-Dediu și Dan Dediu au cântat cu virtuozitate și mult rafinament *Fantasia fantomagica sul nome B.E.C.H.*, op. 97 din 2002 pentru pian la patru mâini. Cei doi au o pianistică similară, dar austeritatea comportamentului Valentinei Sandu intră într-un joc subtil cu prezența proteică a lui Dan Dediu; astfel dinamica celor doi este complementară. Meșteșugul cu care Dediu creează patru dansuri - tango, vals, bolero și ragtime pornind de la motivul B.E.C.H. rivalizează doar cu imaginația sa inepuizabilă și cu umorul său fin. De la sonoritățile pe alocuri nostalgic - skriabiniene din *Tango* și până la coda rapidă, ca o frântură dintr-un perpetuum mobile dominat de o melodie jucăușă în registrul acut, *Fantasia Fantomagica* e construită ingenios, pe principiul eliminării

treptate a unor motive muzicale pregnante ce revin în scenă ca personaje cu contururi foarte precise. Astfel, dramaturgia lucrării pune în balans și noțiunile de rarefiere și densificare, de aglomerare și reducere la esență.

Tot imaginea unei scene de teatru o evocă și ciclul *Idile și Guerrille*. Dedicat Dulcineei, lui Beatrice, Ofeliei și Margaretei, *idilele*, ipostaze ale feminității idealizate, reînvie aproape pictural personajele, într-o viziune care sublimază emoțiile și le protejează cu ironie blândă. Armoniile savuroase, cu colorit de jazz, o plasează pe Dulcineea într-un fel de prezent continuu, până la dispariția ei bruscă, ce o amintește pe cea a lui Scarbo. Beatrice pare a avea o voce de mezzo-soprană - melodia curge în registrul mediu, iar figurațiile din acut trimit mai degrabă la îngerii lui Fra Angelico decât la monumentalitatea lui Giotto. Ofelia și Margareta au și ele conotații umoristice. Multă sfinșenie și pudoare transpar în aceste portrete - omagii, în ciuda delectatio morosa pomenită de autor într-o prezentare a piesei, iar hazul în doze perfecte este, cred, pavăza unei emotivități deosebite. *Guerrillele*, energice, nervoase apar ca adevărate dueluri, într-o desfășurare ce folosește contrastele succesiv și simultan. Opoziția dintre diatonic și cromatic, melodic și armonic, giusto și rubato, feminin și masculin, luminos și sumbru e stăpânită cu măiestrie - universul lui Dediu, mereu surprinzător, e dominat de un intelect puternic și de o sensibilitate pe măsură.

Cei doi pianști au excelat prin virtuozitate și precizie; sincronizarea lor a fost impresionantă mai ales în *Guerilla 2*, foarte dificilă și spectaculoasă, scrisă în acorduri săltărețe și ritmuri sincopate. Muzica lui Dan Dediu are întotdeauna o eleganță de tip clasic a formei și un raport optim între “ce” și “cum”, între idee și mijloace de expresie; mi-l aduc aminte pe Ștefan Niculescu, acum vreo 30 de ani, asemuindu-l cu Mozart.

Nocturniana - fantezie pentru două pian după Nocturna op. 27 nr. 2 de Chopin, cu Violetta Ștefănescu la pianul I și compozitoarea la pianul II - a deschis partea a doua

Valentina Sandu-Dediu, Dan Dediu

a serii, dedicată creației Lievei Teodorescu-Ciocănea. Am putut admira capacitatea de a parafraza și dezvolta elemente stilistice tipice lui Chopin: triluri și pasaje rapide sinuoase, cu melodică expresivă, s-au suprapus peste un discurs muzical dens, cu zone disonante, impresia generală fiind de impasto în tente sumbre. Vulnerabilitatea lui Chopin și idiomul său specific care combină precizia clasică cu dispoziția romantică s-au reliefat într-o viziune post-modernă ce trimite nu atât la romantismul primei jumătăți a secolului XIX, cât la simbolism. Metafora omniprezentă elimină ghilimelele; atmosfera onirică plasează piesa în zona inconștientului, a predominanței intuițiilor.

Magna Mater-Cybele pentru două piane, un tribut adus înțelepciunii feminine primordiale, lucrare monolitică, sugerând regnul mineral în opoziție cu vibrația vieții, a scos în evidență, prin contrast, avantajele unui limbaj stilistic unitar. Distanța dintre cele două piane a contribuit la efectele sonore stereo și la sugestia unor spații mari.

Violetta Ștefănescu, Livia Teodorescu-Ciocănea

Sonatina buffa – Omagiu lui Charlie Chaplin pentru pian la patru mâini din 1986, o piesă de tinerețe a autoarei, dinamică, cu schimbări bruște, a sunat masiv, cu prea multă pedală; abundența informației cere contururi mai clare și eliminarea surplusului. Ansamblul, temperamental potrivit, mai poate încă beneficia de o mai mare diversificare a tușeurilor.

Dincolo de plăcerea de a auzi muzică românească a zilelor noastre excelent interpretată, întregul program al serii a dat naștere unei sumedenii de gânduri despre artă în general, despre predilecția pentru clasic sau romantic, despre detașare și fuziune, despre filonul baroc-romantism și multe altele.

Nu se poate încheia fără a omagia organizarea impecabilă a Festivalului datorată muzicologului dr. Mioara Bâscă, manager de proiect, pianistelor Steluța Radu și Viorica Rădoi, fondatoare ale Asociației Majura Christ și grupului de lucru alcătuit din pianistele Viorela Ciucur, Ana Maria Ciornei și muzicologul Benedicta Pavel.

Cronici de Lena VIERU CONTA

Un titlu inedit pe harta festivalurilor bucureștene: 3Sound Festival

Înțelegerea evoluției muzicii contemporane românești în context european este necesară pentru o semnificativă integrare culturală, iar Muzeul Municipiului București a susținut acest demers printr-un festival care s-a desfășurat pe parcursul a zece zile, în perioada 14 – 23 sept. 2018.

3Sound Festival a urmărit prezentarea muzicii unor importanți compozitori români și străini. Am pornit de la premise că fuziunea între muzica contemporană și spațiul “neconvențional” - muzeul, este vitală pentru cultura muzicală românească la nivel european și mondial. Am conceput acest eveniment ca pe un dialog cultural, o apropiere între trei instituții semnificative: Muzeul Municipiului București, Uniunea compozitorilor și muzicologilor și Uniunea interpreților din România. Au fost prezentate lucrări devenite repere clasice ale înnoirii de limbaj și stil ale contemporaneității. Publicului i s-a oferit oportunitatea de a-și lărgi orizontul cultural și de a pătrunde în acest spațiu muzical fiind stimulat suflul nou al muzicii contemporane prezentat în contextul muzeal ca o posibilă integrare istorică, o imagine a viitorului cultural.

Denumirea festivalului, **3Sound**, vine de la cele 3 tipologii de emisie sonora posibile, prin care se poate construi discursul muzical: vocea umană, instrumentele de suflat (acționate prin suflu și atingere) și instrumentele acționate doar prin atingere (instrumente cu clape, corzi și percuție). Enumerăm soliștii și ansamblurile participante, menționând și numele compozitorilor din programele acestora:

1. Soprana Arlinda Morava alături de **BUCHAREST LADIES CVINTET**, și Quintetul vocal **ASCENDIS**, condus de Dirijorul Eduart Dinu, cu lucrări de Christian Alexandru Petrescu, Tiberiu Brediceanu, George Enescu, Ciprian Porumbescu, Cesk Zadeja Tonin Arapi, Kico Kono (Albania).

2. Ansamblul **TRAIECT**, înființat și dirijat de Sorin Lerescu, format din Geanina Săveanu-Meragiu - vioară, Viorica Nagy - violoncel, Georgeta Radu - percuție, Alexandru Hanganu - flaut, Andrei Podlacha - pian, Răzvan Gachi - clarinet, Cătălin Bucerzan - trombon, cu lucrări de Sorin Lerescu, Liviu Dănceanu, Eve Duncan (Australia), George Balint, Filip Pavlov (Bulgaria), Octavian Nemescu, Joshua Chan (Hong Kong), Laura Ana Mânzat.

3. Compozitorul Catalin Crețu, într-un performance interactiv de traducere a gesturilor în sunet și imagine, prin medierea noilor tehnologii.

4. Duo-ul **a2nd** (a duo non divisi) alcătuit din flautiștii Ana Chifu (Orchestra Națională Radio din Atena) și Zacharias Tarpagkos (Opera Opera Națională din Atena), cu lucrări de Doina Rotaru, Diana Rotaru, Vassilis Kitsos, Adrian Enescu, Dinos Constantinidis, Antonis Rouvelas, Zesses Seglias.

5. **TRIO 3 SOUND**: Maria Chifu - fagot, Olga Podobinschi - pian și Mihaela Pletea - soprano, cu lucrări de Sorin Lerescu, Felicia Donceanu, Cătălin Ștefănescu, Jiri Pauer, Sérgio Assad, Răzvan Orbișteanu.

6. **BUCHAREST WINDS ENSEMBLE**: Amalia Iordache - flaut, Valentin Ghita - oboi, Flaviu Ludușan - clarinet, Dumitru Dumitrache - corn, cu piese semnate de Constantin Bobescu, Béla Bartók, Elmer Roderik, Ion Scărlătescu, Vasile Jianu.

7. **SEDUCANT** - grup sincretic de muzică, dans și proiecție, având la bază tradiția și avangarda, alcătuit din Maria Chifu - fagot, Olga Podobinschi - pian, Mihaela Pletea - soprană, cărora li s-au alăturat Emil Vișenescu - clarinet, Alexandra Poenaru și Lucian Martin - dans și coregrafie, cu lucrări de Enescu, M. Negrea, T. Brediceanu, Violeta Dinescu, Luciano Berio, Dumitru Capoianu, Lucian Zbarcea, Doina Rotaru.

